

ІСТОРИЧНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ІНФОРМУВАННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Стаття присвячена можливостям формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів через зміст спецкурсу історико – педагогічного спрямування.

The article is dedicated to forming of information culture of future teacher of primary school because of contents of course historical – pedagogical direct.

Освіта ХХІ століття – це освіта для людини – зазначено в Концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи. Пріоритетним напрямком оновлення змісту навчально-виховного процесу є гуманізація освіти, основана на гуманістичних цінностях. Ось чому авторитарно-дисциплінарні моделі навчання змінюються на особистісно орієнтовані, суттєвими ознаками яких є навчання й виховання особистості, з урахуванням усіх психічних та фізіологічних процесів, які протікають в організмі людини. Це створення умов для творчості, саморозвитку та самовиявлення[1]. Кінцева мета – це навчання й виховання саме такої особистості – випускника. Найпершою і найважливішою, на нашу думку, ланкою цього виховання є початкова школа. Даним питанням у різний час займалися Ш. Амонашвілі, Л.Занков, Д.Ельконін, В.Давидов, О.Савченко, І.Бех.

Але успішність реалізації цієї мети залежить від того, хто навчає та виховує таку особистість, – від учителя. І тому про особистісно-орієнтовані технології, проблеми формування інформаційної культури вчителя початкових класів треба говорити, починаючи з його особистості. Іншими словами, особистісно орієнтована освіта – це зміна світогляду вчителя, через удосконалення підготовки майбутнього вчителя початкових класів, впровадження системи спецкурсів, що знайомлять з історією формування психолого-педагогічних дисциплін.

Мета статті – висвітлити можливості формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів через зміст спецкурсу історико-педагогічного спрямування.

Сучасна розмаїтість шкіл і вузів, поява десятків авторських шкіл різного рівня, відродження ліцеїв, гімназій, колегіумів й інших закладів, які претендують на унікальність – що загалом є позитивним явищем, – загострила проблему селекції, добору їхнього контингенту. Вкрай необхідні об'єктивні методи психолого-педагогічного діагностування, дослідження й оцінки дитини в момент добору й зарахування в гімназію чи ліцей. Не менше значення має моніторинг успіхів учня при просуванні щаблями класів.

Саме у розв'язанні цих і багатьох інших завдань може стати у пригоді педологія. Але необхідно відродити її на новій основі. Певна річ, відродження має відбуватися на новому рівні можливостей, створеному прогресом генетики, медицини, біології, а також молодих наук, які розвинулися в повоєнні роки – етології, нейро- та нейромолекулярної біології, екології людини тощо.

Основи цих знань повинні отримувати в системі професійної підготовки майбутні вчителі початкової школи. Відповідь на розв'язання багатьох психолого-педагогічних проблем сучасного навчально-виховного процесу можна знайти у вітчизняній педагогічній спадщині.

Педологію розглядали як один із головних засобів виявлення індивідуальних особливостей і рівня розвитку дітей та підлітків. При цьому водночас науково обґрунтовувались найперспективніші форми диференційованого виховання й навчання. У рамках педології розвивалися психологічна діагностика й методи експериментальної педагогіки.

Педоцентричні засади лежали в основі широкого спектра наукових пошуків, що об'єднувались під загальною парадигмою педологічної науки. Весь комплекс цих пошуків будувався на принципах природовідповідності і поєднувався з українізацією, зі створенням національної системи освіти.

На вивчення даної дисципліни орієнтовно відводиться 1,5 кредиту – 54 години. Із них 18 годин – лекційні заняття, 14 годин – семінарські заняття, 11 годин – індивідуальні і 11 годин – відводиться на самостійну роботу.

Метою курсу є озброєння майбутніх учителів початкової школи відповідними науково – теоретичними знаннями і формування в них інформаційної культури.

Наведемо орієнтовну тематику семінарських занять курсу “Педологічна наука в Україні: історія, стан та напрями розвитку”

На прикладі кількох ЗМ наведемо змістове наповнення модулів.

ЗМ1. Історико – педагогічний аспект формування педології як науки про дитину.

У процесі становлення педагогічної психології в середині ХІХ століття, відбувалися зміни і загальної психології. Під впливом експериментального природознавства, що стрімко розвивалося, зокрема експериментальної фізіології почуттів, ставала експериментальною і психологія. Педагогічна психологія все частіше називає експериментальною педагогікою, або ж експериментальною педагогічною психологією.

№ЗМ	Назва змістового модуля	Розділи педагогіки	Розділи інших фахових дисциплін
ЗМ 1.	Історико – педагогічний аспект формування педології як науки про дитину	Загальні основи педагогіки, історія педагогіки, педагогічне краєзнавство як спецкурс, історичні аспекти теорії навчання та виховання	Вікова та педагогічна психологія, психологія праці вчителя, анатомія, фізіологія
ЗМ 2.	Загально – педагогічні положення педології	Історія педагогіки, загальні основи педагогіки	Вікова та педагогічна психологія, фізіологія, анатомія, соціологія
ЗМ 3.	Педологія і проблеми виховання підростаючого покоління в умовах демократичного суспільства	Теорія виховання, школознавство, передові педагогічні технології в сучасній початковій школі як спецкурс.	Соціологія, політологія, психологія, анатомія і фізіологія дитини, валеологія
ЗМ 4.	Загально – дидактичні проблеми педологічної підготовки дитини	Актуальні питання сучасної дидактики, теорія навчання, історія педагогіки, передові педагогічні технології в сучасній початковій школі як спецкурс	Вікова та педагогічна психологія, анатомія і фізіологія дитини, валеологія
ЗМ 5.	Діагностика результативності учбової діяльності у педологічних дослідженнях та сучасні проблеми психолого – педагогічної науки	Основи наукових досліджень, актуальні питання сучасної дидактики, історія педагогіки, загальні основи педагогіки	Соціологія, психологія,
ЗМ 6.	Проблема вивчення соціальності дитини раннього та шкільного віку, дитячих угруповань і колективів у педологічній науці.	Актуальні питання сучасної дидактики, теорія навчання, історія педагогіки, теорія виховання	Вікова та педагогічна психологія, анатомія і фізіологія і гігієна дитини, валеологія
ЗМ 7.	Педологічна наука в Україні: стан та напрями розвитку.	Історія педагогіки, теорія навчання та виховання	Психологія, соціологія, анатомія

Виділяють дві стадії розвитку експериментальної педагогіки: кінець XIX століття (дані загальної експериментальної психології механічно переносились у педагогіку), і XX століття (предметом експериментального дослідження в психологічних лабораторіях стають саме проблеми навчання).

Експериментальна педагогіка того часу розкриває деякі психічні особливості дітей, їх індивідуальні риси, техніку і економіку вивчення і застосування психології до навчання [4; 7].

Загальну картину життя дитини повинна була дати і інша, особлива наука – наука про молодий вік [4], яка окрім психологічних даних потребувала досліджень фізичного життя дитини, знання залежності життя підростаючої людини від зовнішніх, особливо соціальних умов, її виховання. Необхідність особливої науки про дітей, педології, виводилась із розвитку педагогічної психології і експериментальної педагогіки.

Така ж необхідність впливала і з дитячої психології, яка на відміну від педагогічної психології з її прикладним характером виросла з еволюційних концепцій і експериментального природознавства, поставивши разом з питаннями про філогенетичний розвиток людини питання про онтогенетичний його розвиток.

Під впливом дискусій в еволюційній теорії створюється генетична психологія, переважно в США (серед психологів, що групуються навколо Стенлі Холла), яка вважала неможливим вивчення психічного розвитку дитини відірвано від його фізичного розвитку. В результаті було запропоновано створити нову науку – педологію, яка була б позбавлена цього недоліку і давала б більш повну картину вікового розвитку дитини. “Наука про дитину або педологію – її часто плутають з генетичною педологією, тоді як вона складає лише головну частину останньої, – виникла порівняно недавно і в останні десятиліття досягла значних успіхів” [4].

На ниві даної науки плідно працювали Л. С. Виготський, М. Я. Басов, П. П. Блонський, І. А. Соколянський, П. Я. Гальперін, А. Залкінд, А. В. Запорожець, О. М. Леонтьєв, О. Р. Лурія, А. Н. Раєвський, Г. С. Костюк, Д. Ф. Ніколенко і багато інших відомих учених.

ЗМ 6. Проблема вивчення соціальності дитини раннього та шкільного віку, дитячих угруповань і колективів у педологічній науці.

Розвиток вітчизняної педології відбувався в двох напрямках: біогенетичному, який базувався в основному на вивченні біологічного, генетичного стану та розвитку дитини, та соціогенетичному, який на перше місце ставив вивчення соціального середовища та його вплив на дитину й дитячий колектив. Так О.Залужним, В.Протоповим, І.Соколянським та послідовниками було створено Харківську школу педології, яка відстоювала соціогенетичний напрям. О.Залужний написав значну кількість праць та очолював наукові колективи з проблем вивчення соціальності дитини раннього та шкільного віку, дитячих угруповань і колективів. Його цікавили також питання загального розвитку дитини, дитячих інтересів, шкільної успішності, трудової підготовки в дитячих групах тощо. Педагог здійснив класифікацію різних типів колективів: само виниклі короткочасні, само виниклі довгочасні, організовані короткочасні, організовані довгочасні (прості), організовані довгочасні (складні). Провідним чинником, що визначає характер дитячого об’єднання, є, за О.Залужним, безпосереднє середовище, в якому перебувають діти. Важливе значення має також конкретна ситуація як засіб зміни характеру діяльності колективу.

Вчений всебічно розглянув неформальні дитячі об’єднання, поширені в ті роки, коли внаслідок соціально-економічних потрясінь діти були кинуті напризволяще. Було розроблено програму вивчення дитячих колективів, що базувалася на численних експериментальних педологічних дослідженнях.

До курсу винесені питання для самостійного опрацювання: Українська педологія в персоналіях; молодший школяр як предмет дослідження педологічної науки (початок XX століття); історико педологічні уявлення про фактори розвитку і формування особистості

молодшого школяра; проблеми формування педологічної науки в Україні (кінець XIX – початок XX століття); педологічна наука в контексті історії початкової освіти України. Додається відповідний перелік літератури для опрацювання.

Видом позааудиторної роботи є індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ), що носять навчальний, навчально-дослідницький чи проектно-конструкторський характер.

У процесі вивчення даного курсу передбачається як усне, так і письмове опитування, що передбачає тестовий контроль. Студенти повідомляються про кількість балів, які нараховуються за виконання різних видів робіт. Змістовий модуль оцінюється в 10 балів, ІНДЗ – 10, підсумковий контроль (написання письмової роботи) – 20 балів. Форма контролю – залік.

Висновки. Актуальною та доцільною є можливість формування інформаційної культури вчителя початкових класів через зміст спецкурсу історико-педагогічного спрямування, а тому необхідна відповідна підготовка даних фахівців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване навчання: Науково-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 204с.
2. Блонский П.П. Педология: Учебник для высших педагогических учебных заведений. – М., 1934. – 338 с.
3. Гильбух Ю.З. Друге народження педології?// Радянська школа. – 1989. – №11. – С.29-37.
4. Мейман Э. Очерк экспериментальной педагогики. – М., 1916. – 34 с.
5. Морозова Н.Г. Из давних лет// Семья и школа. – 1989. – №1. – С. 19-20.
6. Николенко Д., Губко А., Игнатенко П. Злоключения науки педологии: Пора вернуть имя // Народное образование. – 1990. – №10. – С.117-124.
7. Торндайк Э. Принципы обучения, основанные на психологии / Пер. с англ. Е.В.Герье; вступ. ст. Л.С.Выготского. – М., 1926. – 235 с.
8. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. – Кн. 2: За ред. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 552 с.

УДК 378.14 (043)

А.М. Коломієць

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: РІВНІ, КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ

У статті визначено сутність інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів, вироблено критерії, показники і рівні її розвитку.

The paper considers the essence of the informational culture of the future primary school teacher. There had been developed criteria, factors and levels of its development.

Постановка проблеми. Багатофункціональність педагогічної праці ускладнює процес професійного розвитку. У сучасних умовах професійний ріст неможливий без використання сучасних інформаційних технологій. Інформатизація історично неінформаційних професій є однією з головних тенденцій у змінах, що відбуваються нині в професійній сфері суспільства. Дані тенденції торкнулися й педагогічної діяльності. З'являється необхідність сформулювати, виразити нове бачення світу, освоїти нові способи оперування інформацією. Зміна інформаційних відносин характерна як для повсякденного життя, так і для професійної діяльності людини. Але саме розвиток інформаційних процесів у професійній діяльності, інформаційній діяльності професіоналів впливає на розвиток суспільства. Тому робимо висновок, що в умовах інформаційного суспільства головним чинником і ознакою професійного розвитку педагога виступає його інформаційна культура (ІК).